

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และความเจริญทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมเป็นสังคมโลกที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้พรมแดน และเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งเมื่อผสมผสานกับสภาพปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน มีแนวโน้มเห็นชัดเจนว่าสังคมไทยกำลังก้าวหน้าเข้าสู่วิกฤต การที่จะแก้ปัญหาวิกฤตนั้น ทุกคนมองไปที่การศึกษา ต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างคุณภาพของ คนในชาติ ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง และรองรับปัญหาที่ชาติ กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มี ความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับ การพัฒนาเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จัก เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยความ ร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน หน่วยงาน สถาบัน และชุมชนในท้องถิ่น (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 2) โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ที่ ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและสังคม ซึ่งโรงเรียน ตั้งอยู่ได้ก็ด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชน นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2540:7) กล่าวว่า โรงเรียนในฐานะเป็นสังคมหน่วยหนึ่งของสังคมใหญ่ มีหน้าที่ให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนา สมาชิกที่ดีมีประสิทธิภาพให้กับสังคมและได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองส่งบุตรหลาน เข้ามา ศึกษาหาความรู้ เพราะฉะนั้นผู้ปกครองจึงควรทราบและเข้าใจโดยให้ความร่วมมือสนับสนุนทั้ง ทางด้านกำลังเงิน กำลังกาย และกำลังปัญญา เพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนอันจะช่วยให้ การศึกษาของบุตรหลานมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางพื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญ หลายประการ รวมถึง “ปฏิรูปการศึกษา” และสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวถึงการปฏิรูป การศึกษาไทย ในมุมมองประชาชนและได้มีข้อเสนอ ถึงการที่จะให้โรงเรียนทำตัวให้เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกับท้องถิ่น ช่วยสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพในท้องถิ่น ไปจนถึงให้คนในท้องถิ่นมาใช้ ประโยชน์ทรัพยากรของโรงเรียนได้ ก็ต้องให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการโรงเรียนให้ได้อย่าง

ใจท้องถิ่น เน้นมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา จากทุกส่วนของสังคม อันเนื่องมาจากระบบการศึกษาของเราตกเป็นจำเลยสังคมมานาน ในข้อหาหย่อนประสิทธิภาพ ลำช้า ขาดการตรวจสอบคานอำนาจจากสังคมอื่น (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544: 10-11) การที่จะดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อเจตนารมณ์ตามสารบบัญญัติเช่นนั้นได้โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันหลักในชุมชนที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถานการศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด หากโรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จนสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ย่อมทำให้การศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539) จึงเห็นได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียนแยกออกจากกันไม่ได้ จะต้องมีหน้าที่ร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตั้งแต่เล็กจนโตถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งบกพร่องย่อมก่อให้เกิดปัญหาถ้าร่วมมือกันด้วยดีเกิดความเข้าใจร่วมกันและส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันย่อมเป็นที่เชื่อถือและมั่นใจได้ว่าคุณภาพชีวิตประชากรในชุมชนจะมีการพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติอย่างแน่นอน (สภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย. 2542: 35)

จากความคิดเห็นขององค์กรและนักวิชาการซึ่งได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้ระบุให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยระบุไว้ในมาตรา 8 มาตรา 29 และบทเฉพาะกาล มาตรา 75 ซึ่งได้กล่าวไว้ในการจัดการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้โรงเรียนร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ให้โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยคณะผู้ประเมินซึ่งสังกัดสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 14 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ผลการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรฐานที่ 14 ด้านสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ภาพรวมพบว่า จุดที่ควรพัฒนา คือ ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่ยังเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาไม่มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพรับจ้าง รายได้ต่ำ ข้อเสนอแนะให้กับทางโรงเรียนคือ โรงเรียนควรหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้นักเรียนได้มีโอกาสออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มากขึ้น รวมทั้งหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้หลากหลายมากขึ้น และควรจัดทำทะเบียนข้อมูลหรือทะเบียนประวัติไว้อย่างเป็นระบบ และมีความสอดคล้องกับการรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวรารามส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ในปีการศึกษา 2546 ที่รายงานต่อสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ มีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการประเมิน ถึงวิธีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข คือ จะต้องจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชุมผู้ปกครองและปฐมนิเทศตอนเปิดภาคเรียน ออกเยี่ยมบ้านผู้ปกครองนักเรียนเทอมละครั้ง ให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษามากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาในสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา

เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาล วัดสุทธวราราม แบ่งออก 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน แล้วสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ

เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ ของโรงเรียนเทศบาล วัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ โดยนำผู้เชี่ยวชาญ จัดการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียน พนักงานครูเทศบาล ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2548 รวมจำนวนทั้งสิ้น 577 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียน พนักงานครูเทศบาล ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2548 รวมจำนวนทั้งสิ้น 234 คน โดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่กำหนดให้ ของเคร์จซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608-609. อ้างถึงใน รวีวรรณ ชินตระกูล. 2542: 111) และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

ช่วงที่ 2

สร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาล วัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ โดยการจัดสนทนากลุ่ม

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง แบบแผน โครงสร้าง การดำเนินกิจกรรมหรือแนวทางที่ดำเนินการไปอย่างมีขั้นตอน มีระบบ เป็นระเบียบ ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายในการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์

การบริหารจัดการงานโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลภายใต้การนำของผู้บริหารที่จัดการงานภายในโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

งานชุมชนสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ ของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสัมพันธ์ และมีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือประสานงานกัน เพื่อกระทำการกิจให้ให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการของโรงเรียนกับงานชุมชนสัมพันธ์

การให้บริการแก่ชุมชน หมายถึง การให้บริการ หรืออำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สามารถกระทำได้ให้แก่ผู้มาขอรับบริการ ได้แก่ การให้บริการอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการเผยแพร่ความรู้ฝึกอบรมด้านวิชาชีพ การจัดร่วมกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อจัดบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน การจัดกิจกรรมในงาน ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน การแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและด้านอื่นแก่ประชาชนในชุมชน

การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นในชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน การไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง การจัดไปทัศนศึกษาในท้องถิ่น การเข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญและเทศกาลต่าง ๆ การพัฒนาท้องถิ่นการเผยแพร่ความรู้ การเสริมสร้างความสามัคคี

การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การเปิด โอกาสและเชิญชวนหรือหาทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การเชิญมาร่วมงานนิทรรศการ การเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้ในโรงเรียน การให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการพัฒนาโรงเรียน

การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น หมายถึง

การดำเนินงานและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นทั้งภาครัฐเอกชนหรือชมรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น

การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง งานเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ โดยตรง การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ การจัดทำป้ายประกาศ การให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้ทราบข่าวสารข้อมูลที่ต้องการ การเชิญผู้ปกครองนักเรียนเข้าร่วมประชุม การจัดนิทรรศการการแสดงผลงานของครูและนักเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2548

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการบริหารโรงเรียน ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2548

พนักงานครูเทศบาล หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2548

ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ดูแลอุปการะเลี้ยงดูนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและมีรายชื่อในทะเบียนผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2548

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ เพื่อสร้างรูปแบบ
2. ได้รูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์
3. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดสุทธวราราม สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์
อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น